

Jerzy Śleszyński

Footprinting, czyli mierzenie śladu pozostawionego w środowisku

---

UNIwersYTET WARSZAWSKI
Wydział Nauk Ekonomicznych

Agenda

- Rozwój trwały i zrównoważony
- Wskaźniki „śladu”
- Ecological Footprint (EF)
- Carbon Footprint (CF)
- Silne i słabe strony wskaźników
- Wnioski

Definicja trwałego rozwoju

- Rozwój, który pozwala zaspokoić obecne potrzeby w sposób nie ograniczający możliwości zaspokojenia potrzeb przez przyszłe pokolenia („Brundtland Report”)
- W obszarze zainteresowań pozostają podstawowe sfery ludzkiej działalności: ekonomiczna, społeczna, środowiskowa
- Kryterium rozstrzygającym jest zdolność do trwania – biosfery, ekosystemów, układu społecznego, wzrostu dobrobytu, rozwoju gospodarczego

Trzy filary trwałego rozwoju

- **Gospodarka**
  - zapewnienie wzrostu dobrobytu oraz trwałe podnoszenie poziomu i jakości życia
- **Środowisko**
  - poprawa stanu i jakości środowiska oraz gospodarowanie zasobami odnawialnymi i nieodnawialnymi w sposób racjonalny i trwały
- **Społeczeństwo**
  - zapewnienie trwałości struktur społecznych i realizacja idei sprawiedliwości społecznej (również w odniesieniu do przyszłych pokoleń)

Wskaźniki trwałego rozwoju

- Wskaźniki przekrojowe – zbiór wskaźników zorientowanych celowo: dziedzinowych, problemowych, sektorowych, określonych przestrzennie lub administracyjnie itd.
- Wskaźniki syntetyczne – dotyczą rozwoju społeczno-gospodarczego, dobrobytu, stanu środowiska, presji na środowisko
- Wskaźniki dla społeczności lokalnych – odzwierciedlające specyfikę miejsca poprzez uwzględnianie aspiracji, preferencji i czynnego udziału lokalnych mieszkańców

Definiowanie śladu ekologicznego

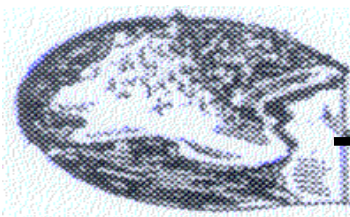
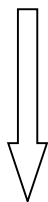
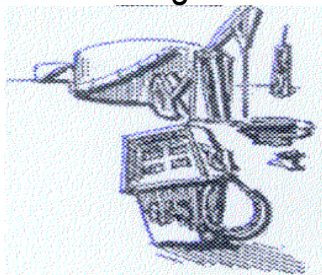

Pierwotna definicja
(Wackernagel & Rees, 1994):

Ecological Footprint (EF) - „ślad ekologiczny” jest to całkowita ilość biologicznie produktywnej powierzchni ziemi niezbędna do zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych danej populacji oraz asymilacji zanieczyszczeń i odpadów przez nią wytwarzanych

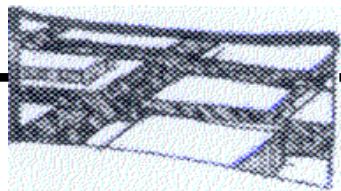
Obszary Ecological Footprint

konsumpcja nośników energii

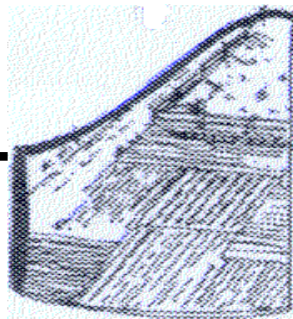
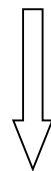
obszary energetyczne

tereny przemysłowe i miejskie

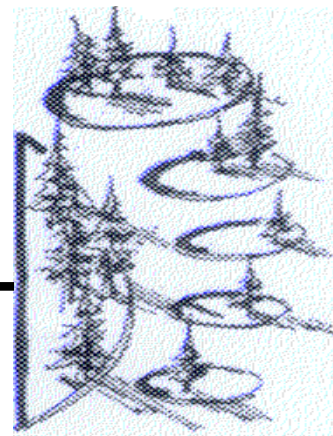
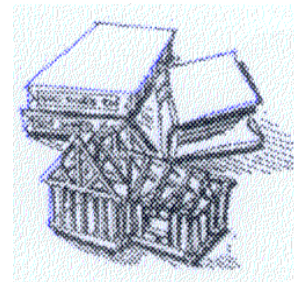
obszary zabudowane

produkcja żywności

obszary rolnicze

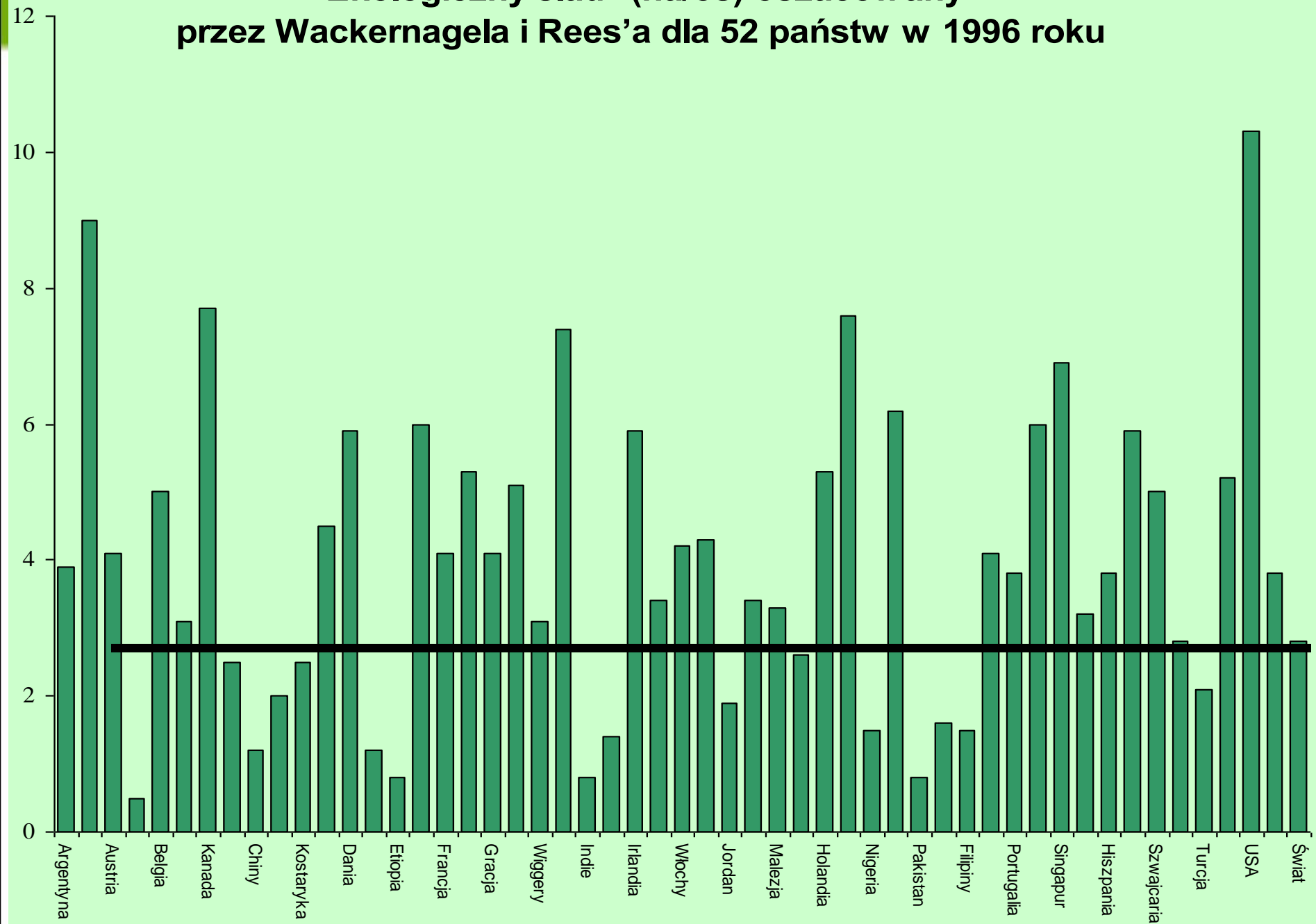
produkcja drewna

obszary leśne

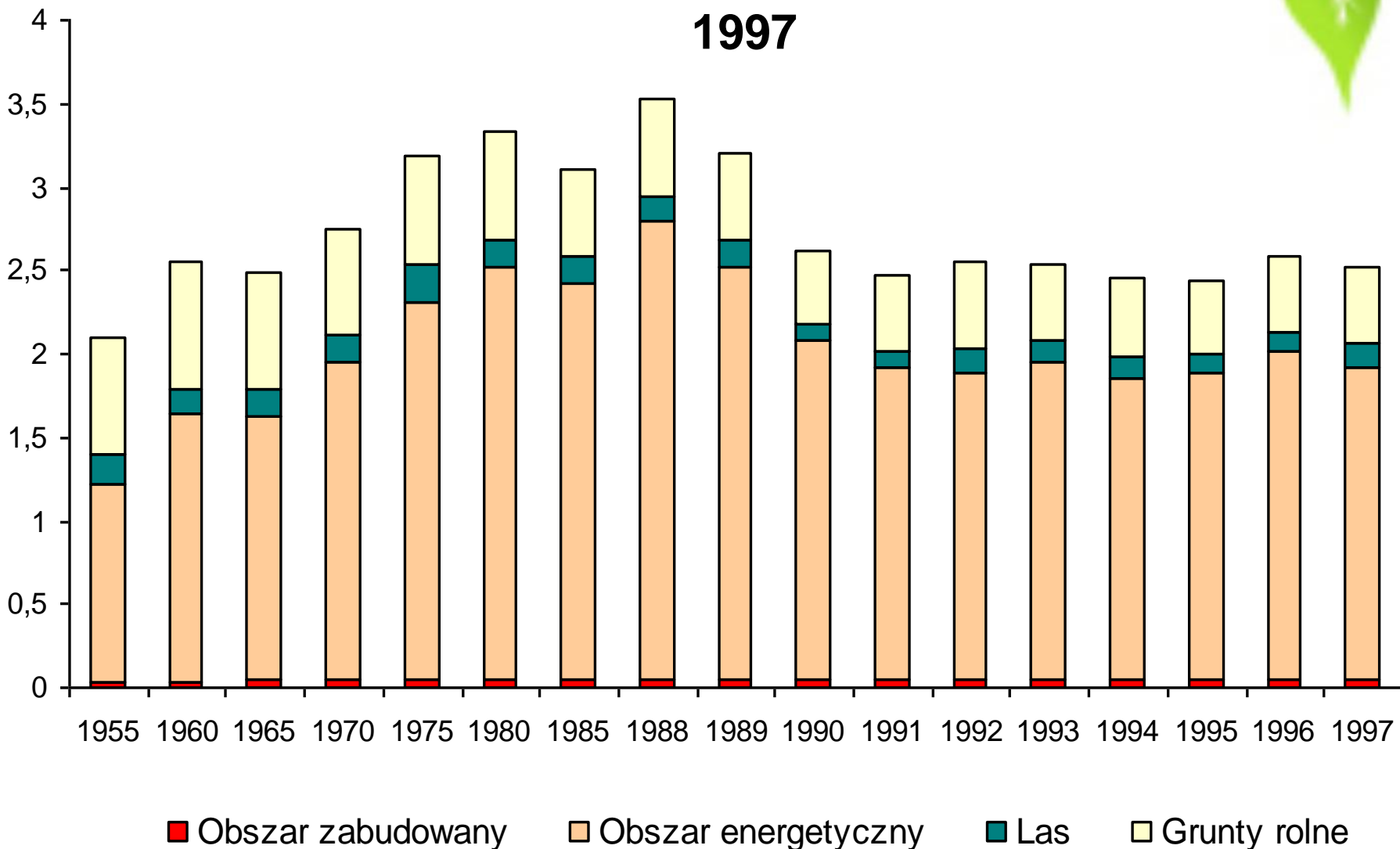
"Ekologiczny ślad" (ha/os) oszacowany przez Wackernagela i Rees'a dla 52 państw w 1996 roku

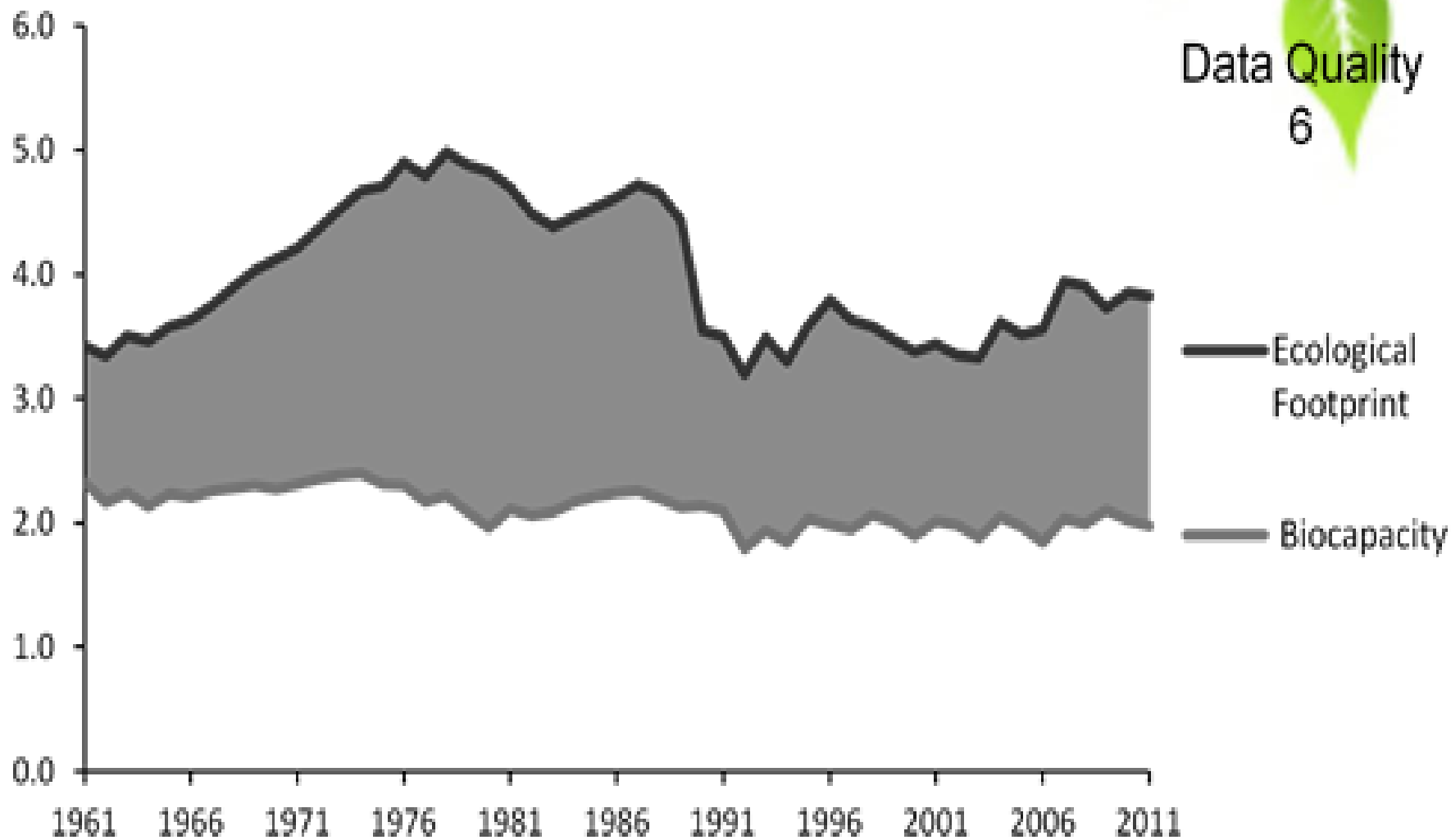

Pierwsze obliczenia EF dla Polski

Zmiany oraz struktura EF w Polsce w latach 1955-1997

Oszacowania EF dla Polski

Source: Living Planet Report 2014, WWF

Analiza z wykorzystaniem EF

- W komunikacji społecznej i w porównaniach funkcjonuje głównie przedstawienie EF w przeliczeniu na jednego mieszkańca
- Wyliczenie EF pozwala na identyfikację długookresowych trendów
- Analiza może skupiać się na strukturze EF z uwzględnieniem różnych kategorii obszarów
- Zestawienie EF z dostępną pojemnością środowiska (*biocapacity*) umożliwia wyznaczenie ekologicznego deficytu
- Metodyka EF jest jednak mocno krytykowana

Krytyka kategorii obszarów EF

- Takie samo traktowanie (brak wag) obszarów należących do różnych kategorii obszarów EF podczas tworzenia zagregowanego miernika wyrażonego jedną liczbą
- W ramach tej samej kategorii obszarów EF presja wywierana na środowisko może być bardzo zróżnicowana
- Dopiero niedawno włączono do rozważań obszary wodne
- Nie uwzględnia się innych rodzajów presji na środowisko poza emisją CO₂

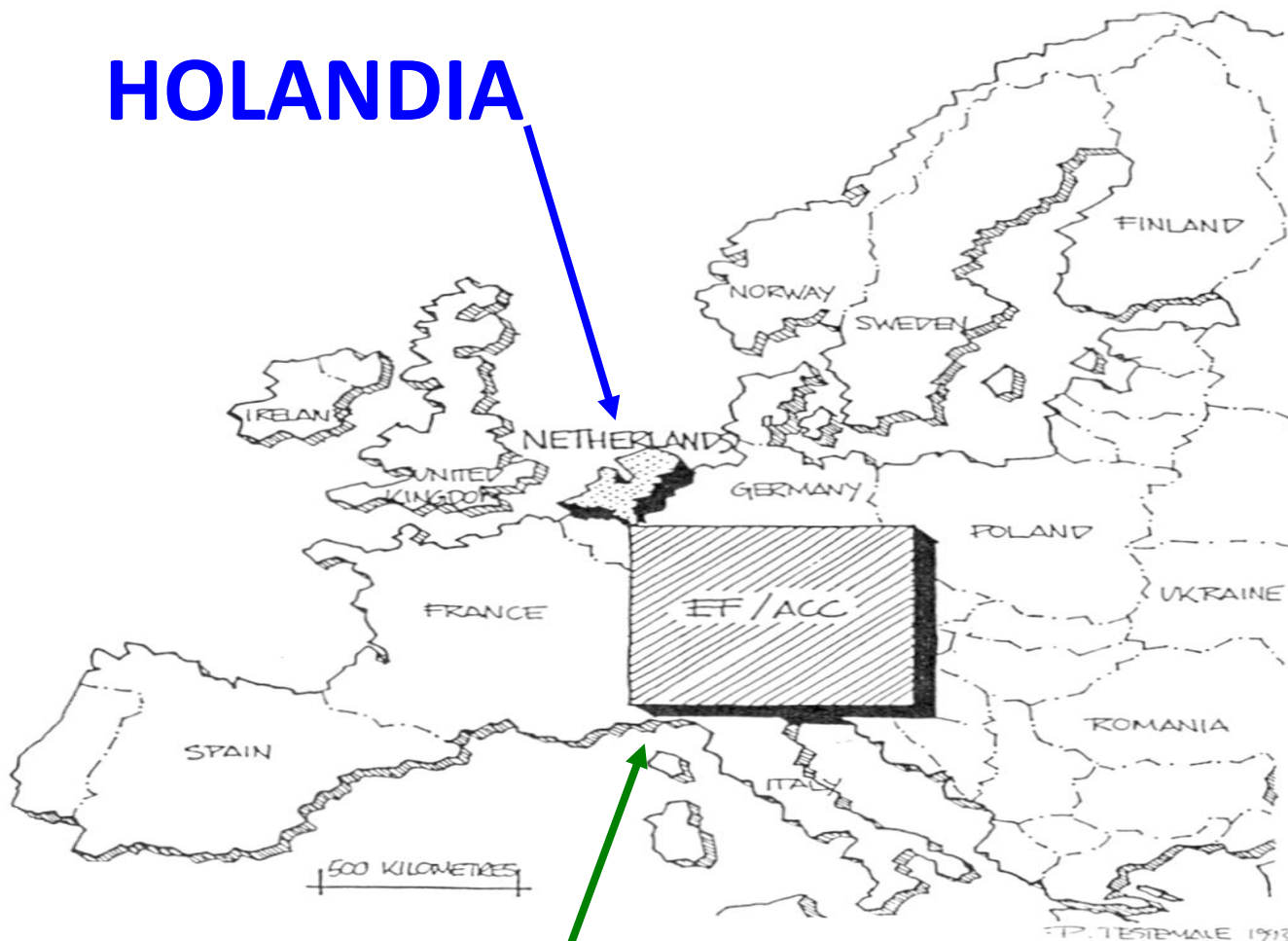
Krytyka obszaru energetycznego EF

- Najwięcej kontrowersji wzbudza metodyka obszaru energetycznego
  - Poziom odniesienia (czyli powierzchnia pochłaniająca CO₂) jest nierealistyczny
  - Pochłanianie emisji CO₂ nie jest ani jedyną, ani najtańszą opcją polityki klimatycznej
  - Tylko pochłanianie CO₂ jest rozważaną funkcją ekologiczną lasów
  - Wielkość obszaru energetycznego determinuje wartość wskaźnika EF
- Zalesianie ogranicza powierzchnię przeznaczoną na produkcję żywności

Znaczenie powierzchni kraju

HOLANDIA

ECOLOGICAL FOOTPRINT

Krytyka kryteriów oceny wg EF

- Wysoki poziom EF i ekologicznego deficytu nie implikuje złego gospodarowania zasobami naturalnymi
- Konstrukcja wskaźnika jest niekorzystna dla krajów o dużej liczbie ludności i małej powierzchni
- Duży udział w handlu zagranicznym źle wpływa na ocenę za pomocą EF
- Miasta i obszary wysokiej koncentracji pracy i kapitału uzyskują niekorzystne oceny EF

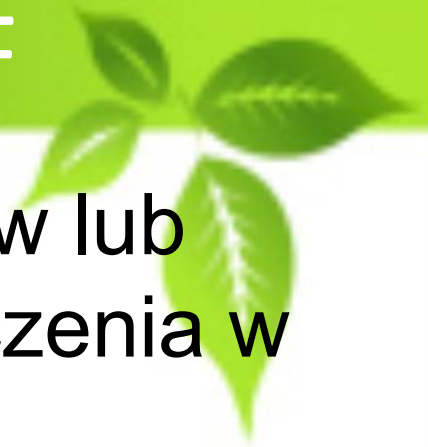
Popularna interpretacja EF

Potrzebujemy
powierzchni równej
powierzchni trzech
planet, żeby
dostаточно
funkcjonować, a
przecież mamy tylko
jedną Ziemię...

Krytyka publicystyki EF

- Dokonywanie pomiaru EF dla państw lub innych obszarów nie mających znaczenia w ekologicznej ich interpretacji
- Ze względu na wielkość obszaru energetycznego analiza składowych EF jest z reguły mocno ograniczona
- Komentarze i interpretacje pomijają kwestię jednostki rachunku, którą jest hipotetyczny hektar (global hectare)
- Powszechne szermowanie argumentem „braku powierzchni życiowej”

Footprinting

- Podejście, którego celem jest konstrukcja mierników w jednostkach fizycznych pokazujących intensywność użytkowania dóbr i zasobów środowiska w procesach produkcji i konsumpcji
- Po doświadczeniach z obszarami EF jest to podejście mniej ambitne, a za to znacznie bardziej pragmatyczne i praktyczne
- Starano się uniknąć zarzutów formułowanych pod adresem metodyki EF

Rodzina wskaźników „śladu”

- Powstaje coraz więcej wskaźników wyraźnie ukierunkowanych i służących monitorowaniu określonych celów polityki: klimatycznej, produktowej, uczciwego handlu itd.
- Przykładowe zastosowania rachunku „śladu” pozostawianego przez ludzką aktywność:
  - Footprint zużywanej energii
  - Footprint używanych zasobów wodnych
  - Footprint konsumowanej żywności
  - Footprint importowanych dóbr i usług

Wskaźnik śladu węglowego

- Wskaźnik śladu węglowego, *Carbon Footprint* (CF), czyli w praktyce emisje GHG
- Pomiar w jednostkach fizycznych, którymi są ekwiwalentne jednostki emisji CO₂
- Emisje przeliczane są per capita, na jednostkę PKB, na obiekt analizy, na jednostkę wytworzonego produktu lub dostarczonej usługi
- Wskaźnik promowany w ramach programów realizujących politykę klimatyczną

Współczynniki przeliczeniowe

Global Warming Potential (GWP) coefficients for GHG

GHG	GWP ₁₀₀
CO₂	1
CH₄	21
N₂O	310
HFCs	124 – 14800
PFCs	739 – 12200
SF₆	22800

Metodyka Carbon Footprint

- Podstawą jest norma: ISO 14067 i jej techniczna specyfikacja ISO/TS 14067 z maja 2013 roku
- Uwzględnia się bezpośrednio emisje gazów szklarniowych (GHG) powstające w badanym obiekcie oraz pośrednie emisje powstające poza nim w wyniku użytkowanej przez obiekt energii
- Emisje GHG (CO_2 , CH_4 , N_2O , HFCs, PFCs, SF_6) ważone są współczynnikami przyczyniania się do efektu cieplarnianego i po zsumowaniu wyrażone w jednostkach CO_2
- Rachunek CF jest istotnym elementem audytów ekologicznych i energetycznych służących poprawieniu efektywności użytkowania energii

Studium przypadku

- Budynek oddany do użytku 23 czerwca 1939
- Powierzchnia budynku: 17 701 m²
- Gabaryty budynku: 63 658 m³
- Wysokość: 3 kondygnacje i piwnica
- Charakter: chemiczne laboratoria, techniczne wyposażenie, praca badawcza, duża liczba pracowników (294) i studentów (650)

Zastosowana metodyka CF

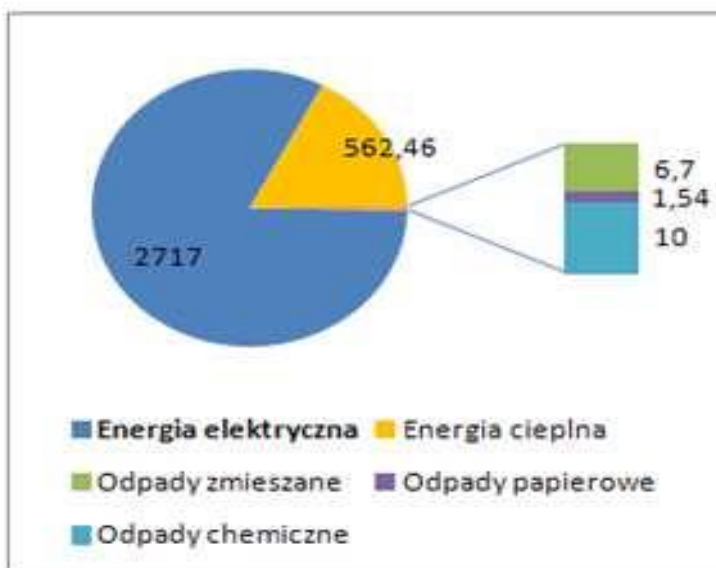
- Uwzględniono emisje CO₂:
  - Bezpośrednie emisje (ogrzewanie)
  - Pośrednie emisje (energia elektryczna, spalanie odpadów)
- Pominięto emisje innych gazów oraz emisje powstałe wyniku przemieszczania się pracowników i studentów
- Emisje wyrażono w przeliczeniu na budynek Wydziału Chemii, na jedną osobę i w ciągu jednego roku
- Wykorzystano dane dla lat 2011-2013

Emisje i CF dla Wydziału Chemii

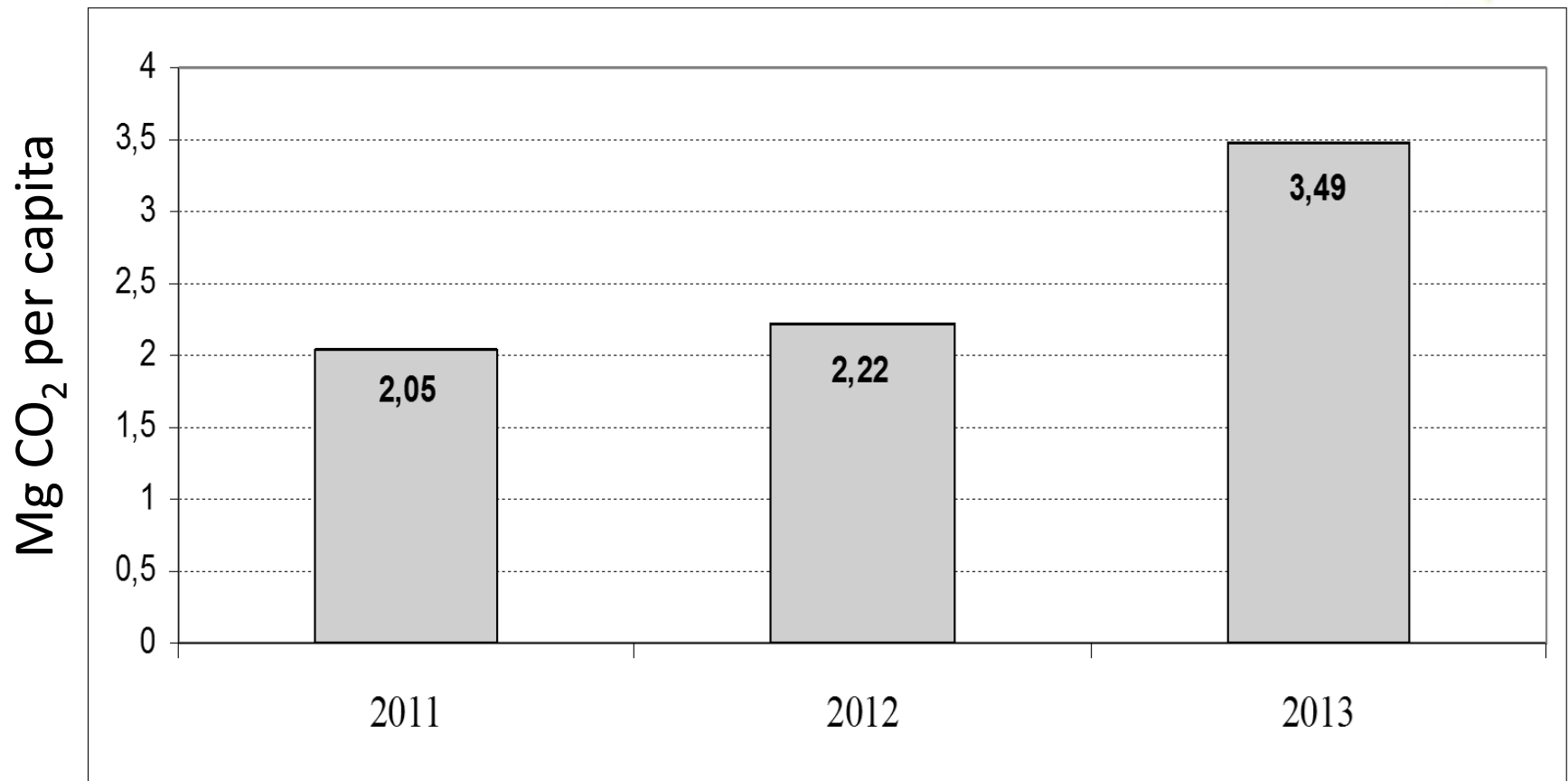
Obliczenia dla roku 2013

Media	Surowiec	Emisja w Mg CO ₂	Razem Mg CO ₂
Energia elektryczna	Energia	2717	3297,70
Energia ciepła	Gaz ziemny	562,46	
Odpady	Zmieszane	6,7	
	Papier	1,54	
	Plastik	0	
	Szkło	0	
	Odpady chemiczne	10	

Emisja w przeliczeniu na 1 studenta	5,07
Emisja w przeliczenia na 1 osobę (studenci + pracownicy)	3,49
Emisja w przeliczeniu na 1 mieszkańca Warszawy (1 726 581 mieszkańców)	0,002

CF dla Wydziału Chemii UW

Badanie termograficzne

- Dokładna identyfikacja strat energii z powodu konstrukcji budynku wymagała zastosowania termowizyjnej kamery
- Badanie wskazało miejsca odpowiedzialne za wysokie straty energii cieplnej i niską efektywność użytkowania energii w budynku

Użytkowanie energii

- Konsumpcja energii elektrycznej powoduje największe zużycie energii, a więc największą emisję CO₂, a tym samym ma największy udział w CF
- Wentylacja pomieszczeń i system wentylacyjny w laboratoriach pochłania 40% całkowitej konsumpcji prądu w budynku
- Utrata energii cieplnej rzędu 45-60% wszystkich strat następuje poprzez ściany i dach budynku
- Nie zastosowano oszczędnych rozwiązań obniżających zużycie energii w systemie oświetleniowym budynku

Podsumowanie badania

- CF dla budynku Wydziału Chemii UW wynosił **3,49 Mg CO₂ na osobę w roku 2013** i znacznie wzrósł w porównaniu z latami 2012 i 2011
- Specyfika użytkowania budynku implikuje wysoką energochłonność, ale konsumpcja energii była wysoka w porównaniu z innymi zbadanymi budynkami publicznymi, a badanie termograficzne ujawniło wysokie straty energii
- Analiza użytkowania energii zapoczątkowana rachunkiem CF pozwoliła sformułować zalecenia poprawiające

Wnioski

- Popularność, interpretacje i znaczenie wskaźnika EF są przesadzone
- Wskaźnik EF spełnia rolę informacyjną i edukacyjną, natomiast w małym stopniu może wspierać politykę trwałego rozwoju
- Wyznaczenie CF nie wymaga wyjątkowych danych i trudnych do uzasadnienia przeliczeń
- Wskaźnik CF spełnia ważną funkcję praktyczną, ponieważ pomaga w identyfikacji niskiej efektywności użytkowania energii

„Calculate your own CF”

Przykładowa strona internetowa

'The Carbon Footprint Calculator' (C:\CLARION5\CARBON\Example.cfc)

File Data Report Help

Transportation Section

Total distance you drive in 1 year:
 miles

Enter the fuel efficiency for your car:
 mpg

Additional Cars

Total distance you fly in 1 year:
 miles

Distance traveled by rail:
 miles

Distance traveled by bus:
 miles

Energy Section

State where you live:

Number of people who live in your house:

Electricity used monthly: kWh

Natural Gas used monthly: kWh

Fuel Oil used monthly: gallons

Results Section

Total Carbon Footprint
20.23 tons

Details

Save

Units
English

Recycling and Activities Section

Total trash you generate:

Percent of trash that you recycle:

Food Section

Amount of food eaten each day:

Percent of food that is local:

Dziękuję za uwagę!
sleszynski@wne.uw.edu.pl

